

تورك يوردى

تورك اومياقلىرى مركزى هېيتى طرفىدىن نىشر اولونور

جلد ۴

كانون اول ۱۹۲۶

نومرو ۲۴

آنادولىده علوى زمردلىرى

تختى ، مېتى ، مازدال تورگىلىرى

ياخود

بانه ياتير سىلىسى

بوندن اون سنه اول ايدى. محترم حمدالله صبى بىك آرزو ودلا تىله بايزيد
تورك اوجاغى مركزى كىچ آرقداشلىرى تخته جىلر حقندىكى مشاهدە وقناعتلىرىمى
ايضا حە ئوزە نىشدم . اوزمانە قدر تورك منورلىرى اراسىندە ، يوردىمىزك اوز اولاد-
لىرى حقندە ، بوموضوعە قونوشولدىغى ، دوشونولمە دىكى - تصادفاً - آكلام .
بالاخرە « مىلى تعليم و تربىە » جمعيتىمىزە ويردىكم بىراق قونفرانس مذكور
جمعيتك مجموعه سنده انقشارايتىشدى .

[تورك يوردى : نومرو - ۲۱ سنه ۱۹۲۶] نىسخە سنده بىلن دار الفونى
مدرسلىرىدن بروفىسور « لوشان » ك تخته جىلر حقندە بىر تىقلىق ، محترم حامد سەدى
بىك طرفىدن ترجمە ايدىلەرك ، افكار عمومىيە غرض ايدىلدىكى كوردىم .
بروفىسور « لوشان » ك مسموعات و نقلات اوزرىنە ، بوزمە حقندە ، اولدقچە
بى طرفانە تىبعاتى حقيقتە موافق در ؛ فقط ، تختى جى زمردىنىك اولايغى قادار دىكر
علوى قوللىرىنىك دە همان همان مشترك اوصافى اولان مذكور ملاحظات ، اونلرك ،
اصلى غنىمە لىغى تىبىت ايتىمىكن مع التأسف اوزا قدر .

تخته جیلرک هرشیدن اول، بنجه اهمیتلی اولان، موجودیتی تورکلکنک (بوی) در . اعتقاد بختنه کلنجه : بوراده کی خصوصیتی ده دیگر (تورک اوغوز) لردن نیچون آیری اولدینی آنجق بوشکلی ایضاح ایتمکله ممکن اوله بیلیر فکرندهیم . بوتورکلر ، هانکی بویدن ، هانکی اصلدندر ؟

تخته جیلر فی الحقیقه غربی آنادولیده در . پروفور لوشانی، اولری، دهازیاده آنطالیه ، آیدین ، منتشا حوالیسند کورمش طانیس اولدینی ایچین ؛ از میر ، مغنيسا، بالیکسر، ادرمید، چناق قلعه سانجاقلرنده موجودیتندن ده بحث ایتمه مشدر . ایلغازده کی (بالطه جی) طاقی ده ینه تخته جی قولندن آزمان اولدینی استبعاد ایدیله من . نصل که ، لازستان داغلرنده (چینی) آدیله یاشایان انسانلرک کثیف طبقه سی (قره سی) حوالیسند بولنان (چینی) اوغوز بویی نك عینی اولسی لازمدر . تخته جیلر ، عمومیتله کوچهدر ، و « قارا کچه او ، لردم یاشار . کراسته ایشجیلکیلک کچینیر . وا کثرتله کچی ، داوار، قره صغیر بسار وبوصورتله چادیر، البسه ، چاریق ، آزیق مالزمه سی ده کندی کندیلرینه تدارک ایدرلر .

محلی خلوق تخته جیلره « تورکمن ! » صفتی علاوه ایدمک تخته جی ، چنی تورکمنی دیمسی شایان دقتدر . چونکه غربی آنادولیده وحقی قره حصاره دوغرو مرکزى آنادولیده بوتون کوچبه خلوق آدی « یوروک » اولدینی حالده منحصرأ (تخته جی) یه « تورکمن » دیمک بالطبع نظر دقتی جلب ایتمه لیدر .

غربی آنادولیده تسکلی ، صاری کچیلی، قیزیل کچیلی ، فارساق، صاری خانلی یوروکلر آراسنده بالخاصه چینی قیزیلباش یوروکلریله قاریشیق یاشایان بوزمره نك (تورکمن) لکی شایان تدقیقدر . چونکه ، عمومیتله ، آنادولی خلقی تورکمن کله سنی همان همان آنقره دن اعتبارأ شرقه دوغرو یاییلان کوچبه لر حقنده قوللانیرلر وحقی بعض شهرلرده تورکمنه ده، کوچبه لکندن کنایه اولاراق، (کورد) ده بی ویررلر . مثلاً آنقره ، مجید اوزی، چوروم ، سیواس طرفلرنده ...

شیمدی تخته جیلره کله لم :

بیم موضوع مشاهدیم (قاز داغی) ماثله لری در .

ادرمید کورفرینی قوشاتان (قازداغی) سلسله سی شمالاً کونان و بیغاقوجه چایی
 (اسکندرک دارایه غلبه ایتدیکی غراتیق چایی) غرباً اسکی ترووا جوارینی صولایان
 چایی وجنوباً ادرمید قوجه چایی حوضه لری تشکیل ایدن مائله نك بوتون قاینالری،
 منبعلری مشهور « صاری قیز تپه سی » ندن دوکولور . بوتپه ایسه ایکی بیک کسور
 متره ارتفاعنده کی ، یونان تاریخ قدیمی ایله (ایلیدا) نك ، « ایدا » تپه سیدر .
 بوتون بو حوضه اسکی « میسیا » قرالغی حدودینی تشکیل ایدر . صاری قیز تپه سندن
 جنوبه باقیلنجه آق دکزک سیدسلی وپوصلی خلیائی ماوی رنکلری کورولور .
 اطرافه باقیلنجه ابدی یشیللکلرله بزمن نهایتسز چام اورمانلری و بو اورمانلرک
 ایچنده کی قاینق باشلرنده چام فدانلری کبی سورمش زانباقلرک صاف وبا کر
 رنکلرندن اوچان ، انسانی مست ایدن قوقولر .. چیچک ، رنک ... رنک ..
 ترجمه و توصیف ایدیه میه جک کوزل لکلرک مختشم وسا کن بوجاقلری .. قویتولری
 واردر .

بو آسوده و محرم طبیعتک روحه القا ایتدیکی وجد انکیز حضور و مغنویت
 ایچنده کندی فردی ایمانلرینه قدسی الهام آلان خلق، ایشته بوتخته جی تورکنی در .
 سازیله ، سوزیله ، کیمسه یه بکزه مه یین اعتقادیله ، مستقل و ناموسکار چالیشمه سنک
 آمکنی چاملرک عصاره سندن أمن بو خلق ، « صاری قیزک » قوللری ، بنده لری
 دلداده سیدر . صاری قیزک اونلره سرپدیکی لایموت عشقی ، ابدی جذبه سی بوتورکن
 اویماغنک روحنده قاینایان شعورسز بروجده حالنده در .
 ترووا قهرمانلرینک ده آهله و آلهله معبدی ، عشقلرینک محرابی ، روحلرینک
 مقری اولان بوفسونسکار تپه ، ایدا و صاری قیز تپه سی ، نهدن تورکنک ده عینی
 وجدانیتنه حاکم اولدی ؟

ایشته تاریخ ادیانک مداخله سی ایجاب ایتدیرن بر موضوع !

صاری قیز افسانه سی :

قازداغی تورکمنلری آراسنده بویله قونوشولور و چو کورک دیلندن بویله دو کولور:

هی قوربانک اولام ذوالفقار علی !

سن یاراتدک یری کوک، ازلی

دنیا کورمه مش بویله کوزه لی

هی قوربانک اولام ذوالفقار علی

فاطمه نورندن کعبه یه دوشن

مولا نفسندن سوزولوب کچن

صاری قیز الندن طولدوروب ایچن

هی قوربانک اولام ذوالفقار علی

أشیکک یاننده یان یاتان سلطان

صاری قیز دیواننده قورولان آرسلان

سری اسراری بیلندر سلمان

هی قوربانک اولام ذوالفقار علی !

مالیمی ، جانمی حلال آلد کمی ؟

عرضمی ، قانیمی حلال آلد کمی ؟

صاری سلطانیمی حلال آلد کمی ؟

هی قوربانک اولام ذوالفقار علی !

بو نفس تحلیل ایدیلیرسه شو نتیجه یه واریلیر :

آ - علی ، خالق مکونات در.

ب - فاطمه نک حسن ، حسیندن ماعدا ، کعبه یه ، نور شکننده دوشن برده

قیزی وارمش . وبوقیزایشته اوصاری قیزمش . مولا نفسندن [علیدن] سوزولمش ..
کچمش .

ج - باب علیده یان یاتان سلطانک (سلمان) اولدیغنی آ کلایوروز؛ فقط بوسلمان

فارسی (صاری قیز) دیواننده قورولمش ! اونک ایچون (سر و اسرار علی) یه واقفمش .

۱- سوکره آکلایورزکه (صاری سلطان) سلمانک عرضی ، خلالی اولمش .
شوقعه بی دها ائی آکلامق ایچین برنوع (صاری قیزک ولایتنامه سی) دییه بیله جگمز
نقلی و آغزیدن آغزه کچن افسانه بی ده دیکلیه لم :

« برکون فاطمه آنامز چوق محزون و مکدر ایمش .. آغلایورمش .. شیریزدان ،
قان قلعه سی فتح و تسخیرایله مشغول .. سفرده . فاطمه آنامزک صیقیلدیغنی ، در
دینی فراقی ایشیده ن حضرت علی ؛ او دقیقه ده قان قلعه سنک بکی قیزی بی اسیر آلمق
اوزره ایمش که فاطمه آنامزک ائی حیدر کرارک یاقاسنه یاپیشمش .. شیریزدان
توکنده قان قلعه سی پادشاهنک قیزی جان ویرمش !

علی ده بو خادنه بی فاطمه آنامزک قادی قیصقانبجلفنه حمل ایتمش .. اونک
کوکلی آلمش .. پادشاه قیزی نک اوطه سنه کوتورمش .. نیه کلدیکنی صورمش ..
فاطمه آنامزده دردینی سویله مش . ایکی اوغلمز وار بریجک ده قیزم اولسه دیمش
اونکچون زارلاندیم .. کلدمدی دیمش . ذوالفقار علی ده وار کعبه دن قیزی کی آل
دیمش .. فاطمه آنامز او آنده کندیسنی قوجاغنده دنیا کوزه لی بر قیزله کعبه
ایچنده بولمش .. بو (نور طوپنی) یاوروسیه آناسی محمده وارمش .. کورباق
مولام علی نه ویردی دیمش . اوده ای اولادم اما بوچوق کوزل قیزی کورمک ایچین
بیم اوچنجه کوزوم یوق . نیم ایکی کوزوم (حسن ، حسین) در . وار ، بونی
علی یه کوتور .. حقه امانت ایتسین .. طورونلریمی قیصقاندیرماسین دیمش !
اوده ، بو نیم قصورم .. بن ایستهدم ، نیله ایم .. کری آلماز ! دیمش ..
اوله ایسه کوتور کعبه یه براق .. مولابیلیر کندیسنی ، دیمش . اوده کعبه یه براقغه
کیدرکن کعبه قاپوسنده سووکنمش [یان یاتمش !] سلمانه راست کلش .
یا سلمان ! بوراده نه ایشک وار دییه صورمش . سلمان ده بکا مولام علی امری
اعانتکی آلمغه کلدیم ! دیمش و قوجاغندن « نور طوپنی آلمش ، سر اولمش ! »
کوتورمش قاف داغنده الماسدن ، یاقوتدن بر کوشکه براقش .. قیز بویومش .

آرا صیره لالاسی سلمان کیدر یوقلارمش . . . اختیار سلمان بو قیز بو بودجه
حسنه حیران اولورمش . بر کون حقه نیازه دورمش . . یالوارمش یاقارمش
علی نك شفاعتنه کلش . . حالم ویران دیمش !

یری کوکی یاراتان و کندی سرینه سلمانی اورتاق ایدن قوربانی اولدیغم علی ده
سلمانه آجیمش ، اونی تازه دلیقانی پامش . . کیتمش قاف داغنده کی کوشکندن
قالدیرمش کتیرمش . . . ایشنه صاری قیز تپه سنده اوکا بر دنیا سرایی دوزمش .
صاری قیز دنیا سراینده ۲۱ کون یاشامش . . آرتق کندیسنه بو حیات ، یتیمک
حسی آغیر کلکه باشلامش . بر کون سلمانه « آنای کوره جکم کلدی ،
بابامی . . دده می . . قرده شلریمی کوره جکم کلدی . بکا ، اونلری کوستر دیه
یالوارمش .

اوده فاطمه آنامزه یالوارمش که (صاری قیز) ک سنی چوق اوزله دی ، اونی
بریجک کل ، کور . . . مولا علیدن اذن آلمش . . کلش . . قیزی کورمش که ٹولش !
سلمان درحال قوجالمش . . باب علیده کندی فغان و حسرتی ایکله یه رک ،
صیزلایه رق عرضه کیتمش ویدی دفعه صاغ یانی ، یدی دفعه صول یانی یوزی قویون
هر کون کیتمش ، نهایت یکرمی برنجی کون یینه سر مولایه کیرمش ، کیتمش . .
شوقادار که فاطمه آنامزک (صاری قیزی) کورمکه کلدیکی وقت صوک بهارک
ایلک کونی ایمش ! . . . »

*
*

ایشته قاز داغنده بیلینن صاری قیزک اسراری ، منقبه سی بودر .
فقط بوصاری قیز حکایه سی یالکز بوراده ، قاز داغنده محلی بر شهرته مالک
دکل ؛ اونک انادولینک هر بوجاغنده افسانه وی داستانلری واردر . مثلاً بالیکسرد
شهر ایچنده (بر صاری قیز) یاتیری وار . صاریلق خسته لرینک شفیی در . از میره
دوغری اینیکز ، قرق آغاجک بویوک برجام قوریسی واردر . . ، حامیسی صاری
قیزدر . اسکیشهره کلیکز ، سید غازی نك « عرب اورده ن » کوی نك « قرق قیزلر »
قوریسی واردر . یینه مؤکلی صاری قیزدر . والحاصل آنادولینک هر کوشه سنده

بوجاغنده ، داغنده دره‌سنده بر (صاری قیز) یادکاری واردر . دها مهم بر
حادثه اجتماعیه ده اشهاد ایدلم :

(حما) ده اسماعیلر واردر . بو زمره آلان هندلی (آغا خان) . عبادتله
موظف بولونویورلر . فصل که هندستانده کی برچوق اسماعیلی مذهب اولانلر عینی
شخصیه تعبدی بر وظیفه دینه بیلیرلر . بو شکل عبادتک منشئی چوق ارامغه لزوم
یوق... چونکه بوتون لاما مذهبی عینی شکلده (بوددا) نك لاهوتی تجسدینه قائل
ومؤمن اولاراق یاشارلر . واکثرچین تورکریله ، موغوللرک یکانه وعمومی مذهبدیر .
فقط حما اسماعیللرینک دها بارز بر خصوصیتی ، اونلرکده (رجب) کاون دردنده
طوغان و شمائلی (صاری قیز) اولسی مشروط بولنان بر (قیز) . تعبد ایدرلر .
ایشته او چوجوغک دوغدیغی وقت ییقانمسندن آلان صو ، ما مقدس اوله رق
بوتون اخوان طریقه بویوک نذرلر مقابلنده توزیع ایدینیر [*] .

(نصیری و اسماعیلی) فصلنده دها زیاده ایضاح ایده جکمز بو مسئلهیه بوراده
بر اشارت ایله اکتفا ایدیورز .

حالبوکه تورک تاریخک باشلیجه و اساسلی منقبه سی اولان «آلان قووا»
افسانه سنی طبیعی بیلیورز . بوراده ده (صاری صاجلی ماوی کوزلی) شمائلنده
بر (نور) ک «آلان قووا» یه اوچ چوجوق بردن هدیه ایتدیکنی اوکره نیورز .
وبو صاری صاجلی ، ماوی کوزلی نسلک دائما (تورک و موغول) باشبوغلغنه
وراثه صاحب اولدیغنی تاریخده کورو یورز . (نیرون = نور) اولادی اولان بو
نسلدن چنکیز، تیمورلر یقیشدی .

نهایت مشهور (صاری زیبک) ی ده ایشیدیریورز !

عجبا بو صاری زیبکده «نیرون» اولادینک تمثیلی بر افسانه سی و (صاری قیز) ک
اونودولان اشی ، سلمانی اولسون ؟

هرنه اولورسه اولسون بوتخته چی تورکمنلریمز، یانی باشنده اوطوران «چینی»

[۰] (لاما) مذهبنده ده (ذی حیات بودا) مقام مقدسی اشغال ایتدیکی وقت عینی صورته
وجودی ییقانیر و صوی شفا اوله رق توزیع ایدیلیر . بوددا ، (صاری نیلوفر) چیچکسندن
دوغمش ظن اولنور .

تورکلرندن آیری بر ذهنیتده برمسلك علییه سالک بولونویورلر . صوکره اولرله برلکده عینی مذهب و مشربده یاشایان چتمی لر، خاردالر، قویاشلرده وارد و غیری شوکه (تات) لرده بولونویور .

«تات» لرك اولدن لایسکی نك «کمر» ناحیهسی جوارنده مسکون بولندینی و بالاخره قافقاس و روم ایلی، قریم مهاجرلری کلنجه بورادن کوچوب قصبه جهتلرینه کیتدیکی روایت اولمقدهدر .
بوراده شایان دقت بر نقطه وار :

تات اسمی، تورکلرک غیری دیل و غیری دیننده اولانلره ویردیکی و عمومیتله (فارس) قومنه طاقدینی اسم ایدی. بو اسمده برجعت، حال حاضرده یالکزباکو آتشکده لری جوارنده مسکون واسکی پهلوی لسانندن آزمه برلسان قونوشمدهدر .
حالبوکه بوراده کی (تات) لركده اويله بر خصوصیتی یوقدر .
بوتاتلر نرهدن کلدی ؟

صوکره (خاردال) لر ؟ بونلرک چینی بویندن اولمدینی معلوم ، عجیا هانکی بویدن ؟ چتمی لر ؟ چینی بویندن آیری یول کودن بونلرده کیم ؟
والحاصل صاری قیزک اولادلری اوغوز بوینده آیری بر صویه منسوب بر زمره اولارق بورایه نه زمان کلدی ؟

یالکز تاریخده کوزومه ایلیشن بر فقره بر درجهیه قادار بر ایپ اوجی ویره بیلیر : « صارو خان ، آیدین ، منتشه بکلری سلیچوق انقراضنده اوجلره چکیلرک بو تورکمنلره استناداً اعلان استقلاله موفق اولدقلری معلومدر »
[تاریخ انجمنی نشریاتندن : تاریخ عثمانی] دییور . فقط بوتورکمن دیدیکی اوغوز تورکمنی می ؟ یوقسه باشقه تورکمن می ؟

حالبوکه تخته جی تورکمنی طبیعی لهجه سنده : (بن) رینه (من) «کتیرمک» رینه «کتورمک» «آلیردی» دییه جکنه «آلوتدی» دیر الخ .

کوریلیر که بولهجه اوغوز لهجهسی دکلدیر . شمال لهجه سنه ، دها دوغریسی «دیوان الغات الترك» ک خاقان لهجه سنه چالیور .

صوکره عثمان غازی یه قارشی مدافعه اتقاقی حاضر لایان بیزانس ایمپراطورینک طونه منبعنده یاشایان (آق طاو) تورکنلرندن بر (تورقوپول) اوردوسی کتیردیکنی خاطر لرسه ق بر درجه یه قدر تخمینا تده بولنه بیلیرز . چونکه بو (آق طاو = آق داغ) تورکننی حال حاضرده (خزر = قوزغون) دکنزینک شرق شمالیسندن (آجی دریا) کورفرینی شکل تشکیل (آق طاو) شبه جزیره سندنه یاشادیغنی کوره بیلیرز .

او حالده عثمان غازی یه قارشی کلن (آق طاولی) تورک اوردوسنک کندی دیلیله قونوشان بر چری یه سلاح چکمک بر فائده اولمادیغنی بیلهرک حربدن فراغت ایتدیکنی در خاطر ایدلم و بوکا ، حرب ایتمین اوردونک ، طونه یه دوغمه سنه مانع اولمق ایچین بیزانسک چاناق قلعه بوغازینی قاپادیغنی خاطر لایه لم .. ینه تاریخی منقولاته کوره بو (آق طاولی) تورقوپوللر ، کچه مدیکی بوغازک جوارنده کی قازداغ مانله سنک منبت وادیلرینه ، کشف اورمانلرینه نیچون یایلدیغنی تخمین ایده بیلیرز .

الآن طونه آغزنده منقبه لری ایشیدیلن و مرقدی بولنان مشهور (صاری صالقیق) یابانی ده بو حرکاته علاوه ایده بیلیرز .

واحتمال (ایدیل) آغزنده و (آجی کول) ایستپلرندن یاشایان (قالموق) لرك (صاری شامان) و حال حاضرده (صاری دین) ده یه شهرت بولان (لامائیزم) مذهبلرندن بریسنه سالک بر قولک (آق طاو) دن طبقی اونک کبی نهر اغزی اولان (طونه) آغزینه کوچ ایتدکارینی فرض ایدرسه ک قوتلی بر ایز آلدده ایده بیلیرز .

صوکره :

تخته جیلر ، شکلا چوق کوزل و یاقیشقلی ، قوتلی ، عضله لی انسانلردر . قادینلری آراسنده مستثنا کوزه لکده تازهلر واردر .

ایشته بو خلک ، سوزینه صادق و (عرضه خیانته) دشمنقلاری جوار خلقنجه

بک معروف و مشهوردر .

طارتی خصوصنده مفرط تعصبری و (أت پایلامق) ده (اوق = قرعه) اصولی

بک دقتله شایعدر .

تخته‌جی قادینلری هیچ پرواسی اولمادن اوموزنده قوجه بالطه لریله چام اوزمانلرینک اک قورقونج کوشه لرنده دولاشیر ، قصبه لره قاطیر سیرتنده کراسته نقل ایدر . ارککلری آناتولیده کی عموم قیزیلباشلر کی صاقال ، بیق قیرپماز ، دده لری عمومیتله صاچ ده براقیر و بو صاچی کلاهنک آلتنده درله یوب طویلار .

انطالیه دن قاز داغنه قادار بوتون غربی آناتولی داغلرنده یاشایان تخته‌جیلرک پیر اوجاقلری « از میر جوارنده کی [نارلی دره] کوبنده » بولونور .

بو اوجاق ، نارلی دره اوجاقی تخته‌جیلر اوزرنده او قدر نافذ ، او قادار قوتلی بر نفوذ مالکدرکه « نارلی دره » نک صولوغی دکه‌جکه تخته‌جی بر ایشنی کوره من .

تخته‌جیلرک آیین مخصوصی :

عموم تخته‌جیلرک نفس اولادی اولان هر فردی یدی ییلده بر کره (صاری قیز) ده باش اوقونمغه مطلقا مجبوردر .

نفس اولادی ، دیمک طریقت ارکانی کورمش فردلردیمکدر . قادین ، ارکک مساوی . اونک ایچین تا انطالیه دن قالقوب (صاری قیز) « کوکل ویرنلر زیارتیه کلیر . بو زیارت زمانی ۲۳ آغستوسدن ۱۱ ایلوله قادار یعنی صوک بهارک ایلک کونه قادار بر زمان ظرفنده اوله جقدر . بوده بر نوع حجه بکیزه یور دکلی ؟

صاری قیز تپه سنک جوار خلق نورکنک بو کوچنی بیلیر و بو خصوصه بیک افسانه - طبیعی علیهدار - نقل ایدر . فقط ادرمید کورفرزینک تورکنی (یا یالا) بهانه سیله بو زیارتی هر سنه یاپار .

تخته‌جیلرده صارقیزی هر هانکی بر عذرله زیارت ایدمه‌مین زواردن بریسنی توکیل ایتمکه و بو صورته ندوراتنی دده‌یه ، حق نفسنه اولاشدیرر .

تخته‌جیلر ، کوچلرینی بهاردن باشلایارق صاری قیز یا یالاسنه دوغری سوردرلر و اوراده صوک جمع اکبری یکی زوار ایله اکمال ایدر . بالطبع نارلی دره نک تأبیری دده لری انطالیه ، آیدین ، تکه‌نک اوجاق زاده لری کندی نفس اولادلرندن (زیارت واجب اولان) لرینی پیشنه طاقوب ویا وکالتنی آلوب اولاشیرلر .

(نارلی دره) نك وکیل عمومیس کیم ایسه اونك ریاستی آلتنده طویلانان
اوجاق زاده لر کلن زواری قبول ایدوب (باشلریخی اوقور و کناهلریخی عفو ایدرا)
قیزیلباشلرده کی (چوکان ، ارکان اولیا ، پنجه) چوماغی بوراده (آلاجه
دکنک) عنوانی آلتنده اجرای حکم ایدر .

صاری قیز تپه سنده زیارتگاه اولاراق بر چام اورمانی واردر . اورایه کوشک
باغی دینیر . بو باغدن آق دیزک یا قالرینه صارقان کنیش چام اورمانلرینک اساطیری
کوزللیکی و نهایتنده پی پایان بر افق ، بنک بنک ارغوانی .. مورمی کولکه لر ...
ایشته بو کوزله قورنمش چام اوبه کنک آلتنده بر پیغین طاش و اونک ماغارامسی
بر ایزبه .. صاری قیزک معبدی ، حریمی در .

بو قوری نك اطرافنده تورکنک (آلاچوق) دیدیکی یاریم کره شکنده چادیرلری
دیزیلیر . بو دیزیلشده دقت ایدیلن بر نقطه :

(آلاچق) چادیرلرک قبولری عمومیتله بو یاتیره دوغری آجیلیر بر ایکی دیزی
(کجه اولر) قورولور . یاتیرک ، صاری قیز محرابنک یاننده بویو کجه بر (میدان
چادیری) قورولمشدر . ونارلی دره نك وکیل عمومیس بوراده اوطورر .
هرزائر ، اول :

صاری قیز محرابنک اوکنه کلیر و صاغی یاننه یاتاراق یراوپر نیاز ایدر . صوکره
قبومسی یرده طوران دده سنک حضورینه (یدی سورونمه) ده اولاشوب دیزاوپر ،
آل اوپر . اوندن صکره بو ایزبه نك ایچنه صاغ یانی اوزرینه سورونه سورونه
واریر ، اوراده بیاض بر مرمرک اوزرنده یشیل چوخه اوزرینه قونولمش (آلاجه
دکنکی) یدی دفعه اوپر . . عینی وجهله کری کری سورونه رک قپو اوکنده
طوران دده یه نیاز و یروب آیاغه قالقار .

اوراده یالکز قربان کسمک ایچون حاضر بولونان بر دده یه قربانی امانت
ایدر ، اوده بو قربانی (صاری قیزک آداغی) دده تیغلار .

زائر بوندن صکره اصل نارلی دره وکیل عمومیسنک چادیرینه عرض نیازه
کیدر ، چادیر اوکنده تفرعلردن صوکره یه یدی دفعه نیازایله ندوراتی و ویرکوسی
اولان امام حقنی و پرر دوتر .

آقشام چاغندە دملر قورولور. صحبت و محبتلر ايديلير وساز باشلار. ايلولك اون برنجي آقشامي عمومي بر اجتماعله تکرار قربانلر کسيلير بويوك بر چراغان قورولور. بلکه او زمان اوزاقدن باقان انسانلر صارى قيز تپه سنه (نور ايندى) ديه بيلير. ايرتسى کون کوچ باشلار. بو، دونوم کوچيدر.

بو کوچدن دونلره تصادف ايدن و زيارته کيتمين ذوات اونلرک مبارک جماللريني کورمکله ثوابه کيررلر.

تخته جيلر، کندنلريني حاجي بکتاش اوجاغنک خاص اولادى عد ايدە رک بوتون ديگر علويلرى (ياريم) تلقى ايدر. بکتاشى درويشلرندن ده ديگر قيزلباشلر کي خوشلانماز.

احتمال، ديه بيليرکه بو زمرة :

مشهو باقشيلرى، شامانلريله شهرت بولان وسيريلاورمانلرنده اوجيقله ياشايان تورک زمرةلرندن بر صويه منسوب عقيدە يي ادامه ايدىيورلر.

چونکه بر جوق قويتو اورمان يرلرنده اونلرک انجق کنديلرينک بيلديکي مقامات واردرکه، صارى قيز آره صيرا اورايه کله رک وقت کچيررمنس. نهايت دنيا نك صوکنده :

صارى قيز کندى اولادلريله (مولام على) نك شرابندن، شراب ابديسندن طولولر صونه جقدر.

صارى قيز حي ولايموت اوله رق اولادلرينک سعادتى، رفاهى ايچين اوجار طولاشير. خسته لرينه، دردليلرينه، دوشکونلرينه شفا، تسلى، يارديم صاچار. جوق زمانلر کورولورمش که :

صارى قيز، بو نور کي هر قلبدە بولونور ويشاروالاجوق چاديرلرک منزوى حياتى سرور وسعادتيله نشه لنديرر.

توران ايلنده هر اولو داغک بر پريسى اولدينى کي بو يادکار مى لرني (ايدا) تپه لرنده يونان اساطيرينک الـهـلرى يرنده آبدۀ ظفر ديه ديکمشلر، ياشايورلر.